

MODALITĂȚI DE ABORDARE A NOȚIUNILOR DE COMPOZIȚIE GRAMATICALĂ LA PREȘCOLARI

Prof. înv. preșcolar: MITRACHE Alina-Constantina
Liceul Teoretic „Adrian Păunescu”, Bârca, Dolj

În grădiniță, sub influența crescândă a cerințelor activității și comunicării se realizează o asimilare rapidă a diferitelor aspecte ale limbii, în sensul compoziției fonetice, lexicale, gramaticale.

Dacă la grupa mică/ mijlocie, printr-o temeinică muncă individuală și pe grupuri mici de copii, prin intermediul jocurilor didactice, se insistă asupra cercetării pronunției copiilor, constatând că unele sunete precum: „r, s” nu le pot pronunța suficient de clar, odată cu corectarea pronunției lor, lărgind relațiile cu mediul înconjurător, complicând procesul de comunicare cu cei din jur, preocuparea educatoarei se îndreaptă spre îmbogățirea vocabularului și intuirea unor raporturi gramaticale ale limbii sub aspect morfologic și sintactic.

În acest sens se realizează inițial familiarizarea copiilor cu ceea ce este în mod practic, o propoziție. De exemplu:

La început noțiunea de propoziție, pentru a fi înțeleasă, am ilustrat-o prin exemplul „Scufița Roșie a plecat la bunica”, am cerut copiilor să alcătuiască mai multe propoziții, la început după obiectele din mediul înconjurător imediat apropiat, apoi după ilustrații și apoi liber. Am dirijat observația copiilor spre legăturile ce se stabilesc între cuvintele unei comunicări, insistând asupra legăturii între cel ce săvârșește acțiunea și acțiune.

Preșcolarii nu învață regulile gramaticale, nu cunosc definiția lor, nu știu ce este substantivul, adjectivul, verbul, adverbul, dar respectă în vorbire aceste reguli, pentru că au în jur modelul de vorbire, sunt antrenați prin întregul proces instructiv-educativ, sunt corecți când greșesc.

Iată de ce în activitatea sa, educatoarea acordă o importanță deosebită însușirii unei exprimări corecte din punct de vedere gramatical. Din activitatea desfășurată am constatat că preșcolarii din grupa mare, pot să folosească cuvinte în combinații variate, în propoziții simple, dezvoltate sau fraze, utilizând construcții corecte din punct de vedere gramatical.

Pentru a cunoaște nivelul fiecărui copil privind deprinderea de a se exprima corect din punct de vedere gramatical la începutul anului școlar am aplicat proba:

„Probă de alcătuire de propoziții cu un cuvânt dat”.

Această probă am aplicat-o astfel:

- am cerut copiilor să formuleze propoziții care încep cu cuvintele date, indicându-le să spună ceva despre: păpușă, floare, ursuleț, grădiniță, rochiță, carte;
- am urmărit prin această probă exprimarea în propoziții corect construite, prin folosirea în mod adecvat a cuvintelor cunoscute. Copiii au fost îndrumați corespunzător, lăsând fiecăruia timp suficient de gândire. „Gândește-te și spune ceva despre lucrurile, ființele denumite de mine”, „Spune ceva despre păpușă” (Eu mă joc cu păpușa. Păpușa mea este frumoasă).

În urma aplicării probei (la începutul anului școlar), am constatat că nu toți copiii din grupa mare reușesc să formeze propoziții corecte cu cuvintele date, nu realizează acordul între subiect și predicat, topica propoziției fiind incorectă. Este vorba mai ales de copiii care prezintă greutăți în exprimare, care nu au frecventat zilnic grupele anterioare. Din cei 18 copii, 7 au dat răspunsuri corecte alcătuind propoziții bine structurate, 4 bine, 3 mediocru, 3 slab, 1 foarte slab. Pentru a înlătura aceste deficiențe întâlnite, în întreaga activitate desfășurată dar mai ales prin intermediul jocurilor didactice, desfășurate cu întreaga grupă, dar și pe grupuri mici și individual, preșcolarii au fost familiarizați cu folosirea corectă a terminațiilor, cazurilor substantivelor (genitiv, dativ) a

formelor articulate și nearticulate ale substantivelor la singular și plural, cu folosirea corectă a verbelor, cu schimbarea corectă a formelor verbale după persoană, timp, număr.

Urmărind însușirea corectă a singularului și pluralului, am desfășurat jocul „Eu spun una, tu spui multe”. Organizat la grupa mare sarcinile au fost mai complexe. Copiii au avut de găsit forma de singular sau plural, în funcție de cerința exprimată de una din echipe, dar și formularea unor propoziții în care să se utilizeze substantivele respective, insistându-se asupra respectării acordului între subiect și predicat. Am cerut apoi, într-o formă mai complicată, ca substantivul să fie însoțit de un adjectiv corespunzător din punct de vedere al sensului și al formei (*creioanele verzi*) urmărind raportul dintre substantiv și adjectiv.

Tot în scopul consolidării deprinderii de a folosi corect singularul și pluralul substantivelor și de a alcătui propoziții respectând topica cerută, se poate desfășura jocul „Rostogolește cubul” având ca sarcină didactică formularea corectă a singularului și pluralului substantivului. La început ajutați de materialul didactic folosit, iar apoi liber, copiii vor folosi corect singularul și pluralul substantivelor, formulând în propoziții logice cu sens.

Printr-un alt joc didactic - „Cum este?” - se poate urmări formarea deprinderii de a folosi corect gradele de comparație pozitiv și comparativ ale adjectivelor și de a formula în propoziții relațiile stabilite între însușirile diferitelor obiecte; educarea posibilității de a sesiza deosebirile, asemănările dintre două sau mai multe obiecte după criteriul dimensiunii și al culorii. Copiii au ca sarcină să aleagă, să compare, să găsească obiecte de aceeași dimensiune sau să așeze diferite obiecte în funcție de dimensiunile, intensitatea culorii.

Reușita acestui joc este condiționată de intuirea amănunțită a materialului, precizându-se intensitatea culorii (..... mai roșu decât.....), dimensiunile (la fel de lung), mărime (mai mic decât....). Pornind de la cuvintele date, copiii reușesc să găsească altele care să exprime o anumită caracteristică:

Măr-roșu, rotund, gustos, mare;

Floare frumoasă, roșie, mirositoare.

Copiii care întâmpină greutăți trebuie stimulați prin intermediul cuvântului, prin întrebări, explicații („Cum este păpușa?”, „Dacă ne place, cum este?”). De asemenea trebuie corectate răspunsurile, organizând numeroase jocuri-exerciții „Repetă după mine”, „Spune cum este”, „Spune ce vezi”, în cadrul jocurilor și activităților alese, urmărind folosirea corectă a acordului între substantiv și adjectiv.

Prin jocul „Cine este, ce face?” se urmărește folosirea acordului corect între subiect și predicat, exprimarea copiilor în propoziții dezvoltate, logice. Ca și jocul „Spune ce faci?” - unul dintre obiectivele jocului a fost completarea propozițiilor incomplete, enunțate de conducătorul jocului. Completând propozițiile ei au realizat acordul dintre subiect și predicat:

.....trăiește în pădure (Cine trăiește în pădure?)

.....trăiesc în pădure (Cine trăiesc în pădure?)

Copilul.....cu mingea.

Copiii..... cu mingea.

Fetița.....

Pentru însușirea formelor corecte ale verbelor la persoana I și a II-a, singular și plural, copiii pot fi stimulați să descrie propriile acțiuni, să spună ce fac ei, ce fac colegii lor (*eu mă joc, tu te joci, el se joacă*). În felul acesta predicatul este folosit la cele trei persoane, I, II, III, copiii sesizând în mod direct diferența terminației aceluiași predicat folosit la diferite persoane. O altă variantă a acestui joc constă în enunțarea unor propoziții cuprinzând predicatul acordat în mod corect cu subiectul.

Prin jocul ”Spune mai departe” se urmărește construirea de propoziții sau fraze scurte respectând acordul între predicat și complement. Iată posibile răspunsuri:

- „Soarele răsare.....” (pe cer, deasupra mării, la orizont, dimineata, strălucitor);
- „Pisica mănâncă....”(șoareci, mâncare, pâine);
- „Copacul înflorește...(primăvara, târziu, în curtea grădiniței);
- „Veverița roade.....”(alune, nuci, crengile copacilor) .

Frecvent întâlnim în exprimarea copiilor și greșeli în ceea ce privește folosirea incorectă a timpurilor, modurilor verbelor. Aceasta deoarece la vârsta preșcolară, reprezentările despre timp sunt foarte vagi.

În vederea folosirii corecte a verbelor la modul indicativ, timpul prezent, trecut și viitor se pot desfășura jocuri didactice ca: „Spune când ai făcut, când faci sau când vei face?”. Copiii au avut ca sarcină să descrie imaginea primită și exprime acțiunea văzută stabilind-o în timp. Analizând imaginea, el va spune: „Eu văd o fetiță care culege floricele”.

Sarcina didactică pentru jocul „A cui hrană este?” este de a formula un răspuns corespunzător întrebării și de a recunoaște hrana și animalele care o folosesc.

În desfășurarea jocului se pot folosi numeroase jetoane ce reprezentau atât hrana cât și animalul respectiv. La întrebarea „A cui hrană este ?” copilul a răspuns:

- „morcovul este hrana iepurașului” ;
- „aluna este hrana veveriței”.

Se urmărește prin acest joc exprimarea corectă a copiilor prin folosirea adecvată a genitivului dar și a masculinului, femininului la numărul singular dar și la plural.

În jocul didactic „A cui este îmbrăcămintea?”, „A cui unealtă este?” se complică sarcina didactică urmărindu-se exprimarea corectă atât a substantivelor care denumesc obiecte sau obiectele posedate. Se insistă asupra respectării acordului între numărul, genul posesorului și numărul, genul obiectelor posedate (al cui, a cui, ale cui, ai cui ?)

„Un tăciune și un cărbune” îi pune pe copii în situația de a folosi corect terminațiile substantivelor la cazul genitiv. Un copil numără silabele din versurile spuse de clasă:

„ un tă- ciu- ne și- un căr- bu- ne
spu- ne tu bă- ie- te spu- ne.”

Copilul la care se termină numărătoarea primește fie o carte de povești sau album cu obiecte ilustrate pe care o găsim la întâmplare. Privește imaginea dată și formulează o propoziție corespunzătoare (*Eu văd o armă de vânătoare. Ea este a vânătorului.*) Dacă a răspuns corect, copiii spun: „Taci copile, nu mai spune”.

Prin intermediul jocului „Cine răspunde mai bine, primește azi buline!” se verifică folosirea corectă de către copii a terminațiilor substantivelor la cazurile nominativ, genitiv, dativ, acuzativ, vocativ, singular și plural.

„..... este cuminte (cine?) (fetița, băiatul)”

„.....sunt cumiți (cine) (fetițele)”

Astfel s-a dovedit încă o dată că jocul didactic fiind o activitate atractivă accesibilă, plăcută copiilor și îmbinând elementele distractive cu cele instructive au oferit copiilor posibilitatea de a-și forma anumite noțiuni de a-și însuși treptat formele structurii gramaticale ale limbii române. Ele asigură trecerea treptată a copiilor de la activitatea de „învățare” de tip preșcolar la cea specifică școlarului mic.

Bibliografie:

- Cazacu, Slama-Tatiana – “Probleme ale dezvoltării limbii române, ca limbă maternă în grădiniță și în primele clase elementare”, Rev. de pedagogie;
- Chircev A. și Colaboratorii- “Psihologia copilului preșcolar”, E.D.P., București, 1970;
- Magdalena Dumitrana – “Educarea limbajului în învățământul preșcolar”, București, Compania, 1999
- Șchiopu Ursula – “Psihologia vârstelor”, E.D.P., București 1981